

Råvareanalyse

Møre og Romsdal

Sogn og Fjordane

Foreløpig pr 26.02.2013

Fylkesmannen i M&R

Utført av Silvinova AS og Silvi Forum AS

2012 og 2013

«I flew in this morning to Ørsta»

Vestlandsgrana - kulturgrana

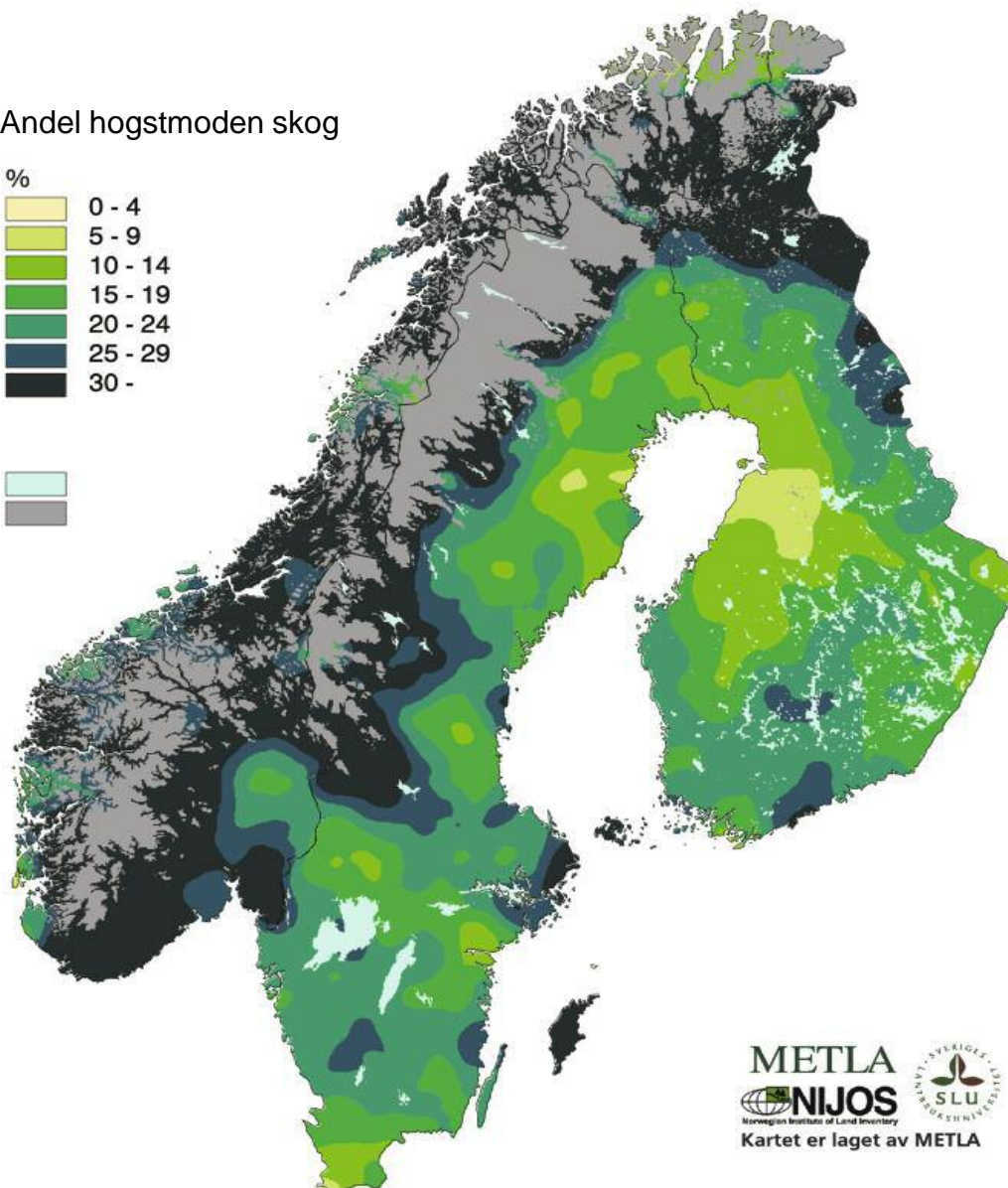
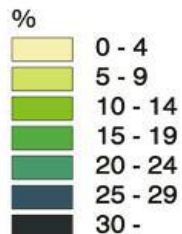
- Vestlandsgrana er **IKKE dårlig**, som mange sier. Den er faktisk bedre enn annen gran i Norge
- Den har homogent vedbilde, små kvister, mye friske kvister og har høy styrke
- Det kommer **BETYDELIGE** volumer de neste 20 åra

Hovedkonklusjoner

- Råvaren i regionen er meget bra, bedre enn Østlandet og Trøndelag. Må foredles spesielt.
- Skogen oppnår sine kvaliteter på ca ½ parten av tiden i forhold til Østlandet
- Det står ca dobbelt så mye skog pr ha som skogbruksplanene tilsier
- Hogstmodenhetsalderen er ca 70 år totalalder
  - fordi de utynnede bestandene da er ustabile og friskkvistandelen optimal. Overholdelse medfører kollaps
- Foredlingstiltak kreves for ikke å bli råvareleverand

Andel hogstmoden skog

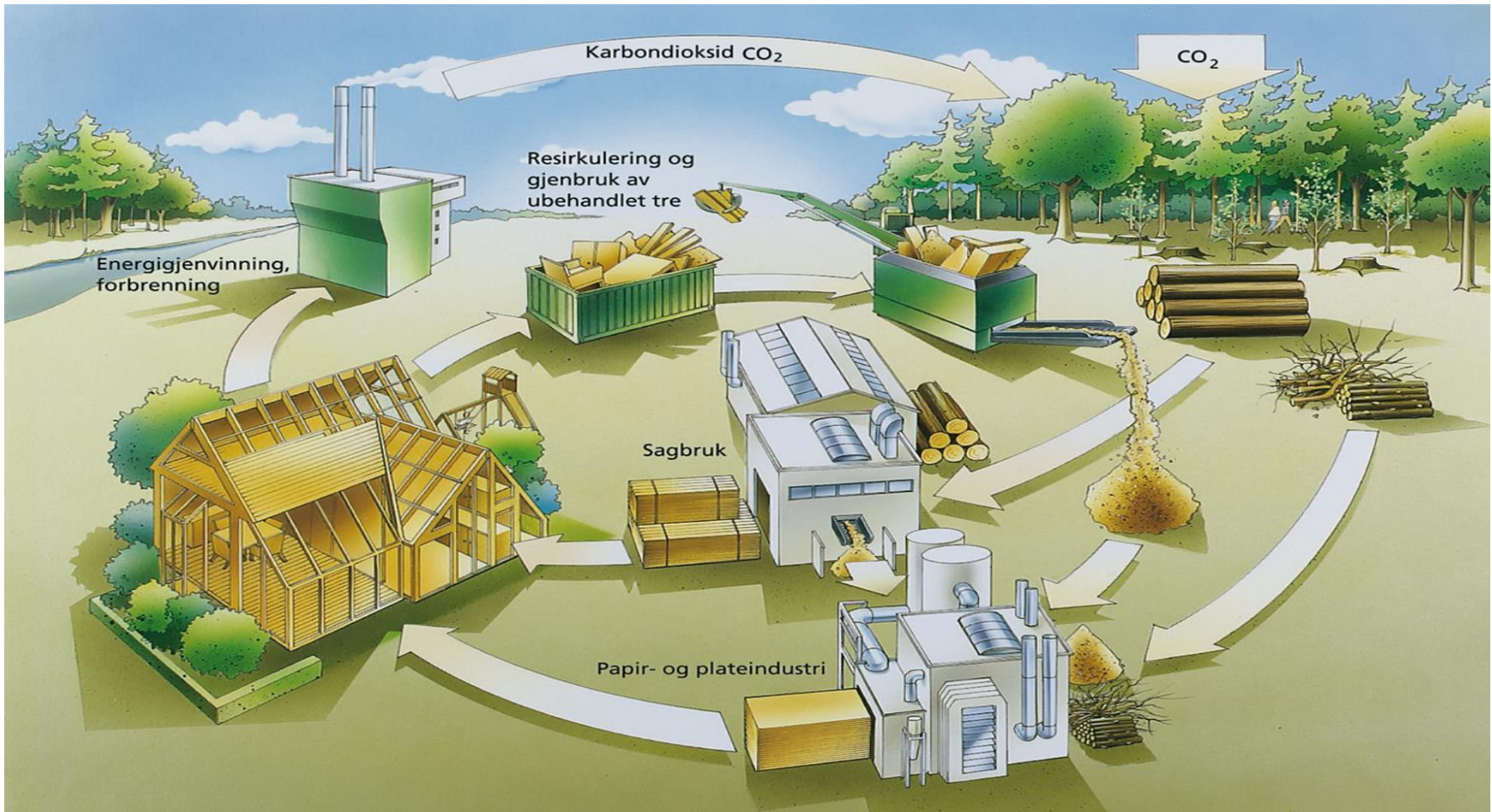

De ressursmessige forutsetninger for skogindustriell virksomhet i Norge er gode.

Kartet:

Jo mørkere farge, desto mer hogstmoden skog

Den gjensidige avhengigheten 'Alt henger sammen med alt'

Trender trelast pr 25.02.2013

- Trelastpriser i USA opp 60%
- Over 2 millioner « husstarter » i USA 2013
- Forventet prisstigning i Europa Q3
- Laveste trelastproduksjon i Sverige på 10 år – minus 15% fra 2007
- Samme trend i hele Europa
- Lave lager gir en tilnærmet balanse
- Eksport av sagtømmer til Sverige fra Norge på ca. 350 000m³ fub
- Import fra Sverige til Norge i perioden januar-september 2012 var 758 000 m³ en økning på 14 %
- Norske sagbruk er helt avhengig av dagens flispris for å få lønnsomhet i sin produksjon, flisinntektene dekker utstyrskostnadene og de direkte variable kostnadene
- Videreforedling av norsk trelast til bygningskomponenter og byggevarer er synkende.

Framtidsbilde marked hvis vi ikke gjør noe

- **Synkende produksjon** av tremasseprodukter i Norge. Industrien legges ned. For dyrt i internasjonal sammenheng
- **Avvirkingen synker** i Norge, særlig på Østlandet pga synkende massevirkepriser og dyr infrastruktur for eksport
- **Økende import av trelast** og bygningskomponenter
- **Økende eksport av tømmer** råvare. Kjøpers marked, dvs vi blir råvareprodusent med lave priser
- **Vestlandet** blir **vinneren** med sine havner hvis de klarer å utvikle avvirknings metodikk og logistikk

Klimapolitikken havarerer

- Synkende avvirkning og mindre bruk av tre pga trykket i markedet fra norsk industri avtar
- Økt transportutslipp av CO₂ pga økt eksport og økt import av tre
- Interessen for skogpleie synker pga dårligere priser på tømmeret

Men slik får det IKKE gå !!

- Fylkesmannen i Møre og Romsdal har satt i gang en **råvareanalyse** av grana og en analyse av foredling av denne i M&R. Fylkesmannen i Sogn og Fjordane har kommet på.
- Oppfølgingen av analysen er ett av DE **viktigste** tiltakene for norsk skogbruk framover

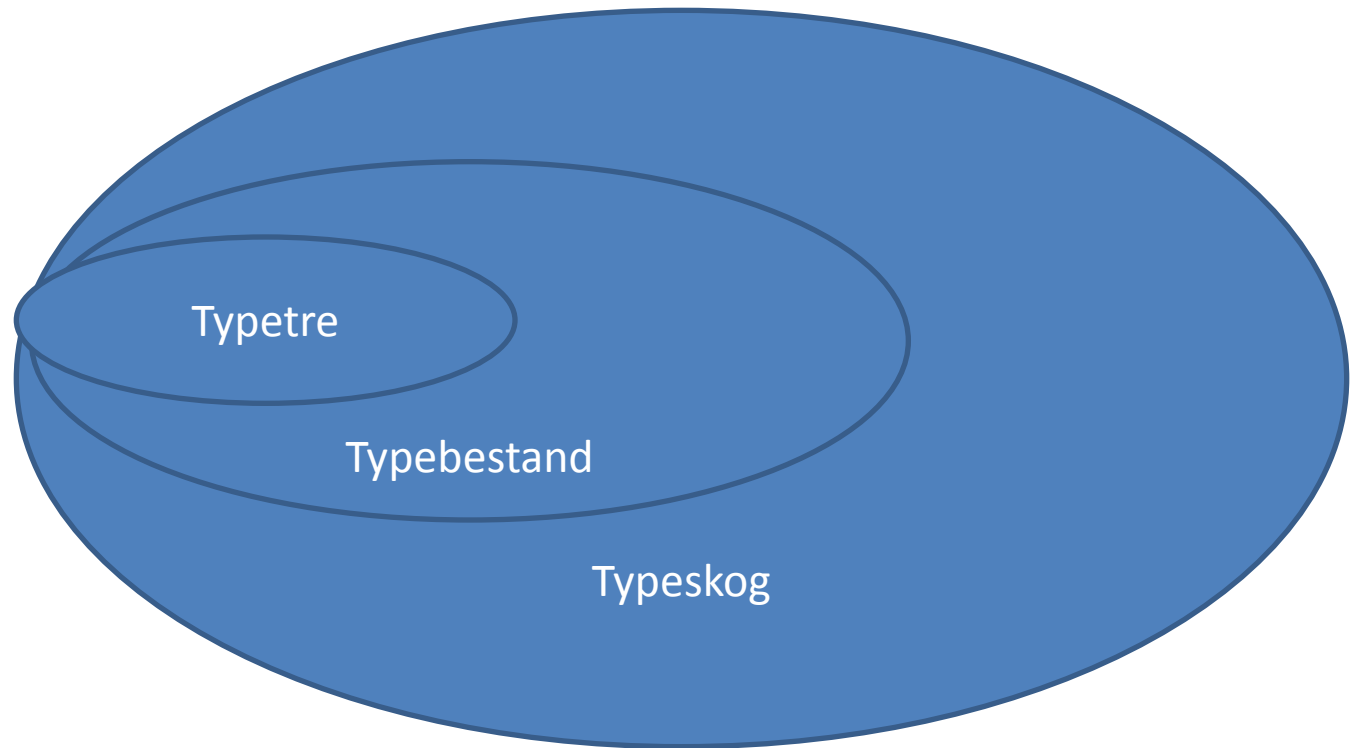
Formålet med råvareanalysen

- Vurdere nye og sammensatte verdikjeder for skogsråvaren av gran i M&R
- Basere analysen på råstoffets kvalitetsnøytrale parametre
- Vurdere skogens tilstand mht hogstmodenhet
- Angi produksjonsstrategier for ny granskog i M&R basert på analysen

Svar på oppgaven:

- Nye verdikjeder er rotkjøp, stammeprising og terminalsystem kai med lekter og en-vegs logistikk og foredling i «cluster»
- Kvalitetsnøytrale skoglige parametre viser høy kvalitet og gode produktmuligheter
- Hogstmodenhet senest 70 år totalalder, helst 60.
- Plante 2000 pr ha. Sluttbestandet ca 1400. utynnet. Kanskje en sen rydding

Klassifisering skogråvaren

Utgangspunkt 1; kvalitetsnøytrale egenskaper

- Sortiments- og kvalitetsnøytrale
  - Årringbredde og jevnhet, kviststørrelse og antall, MOE (elastisitet) og MOR (bruddstyrke)
- DVS; Tids uavhengige – kan brukes uavhengig av markedet og tid
- Kan definere opp enkelttreet og bestand og skogområde
- Kan kobles sammen mot markedets bestilling og brukes i strategiske analyser

Metodikk

- 30 bestand er taksert i Møre&Romsdal og 9 bestand i S&F
- Registrert på prøveflatetakst: Dbh, alder i brysthøyde, total høyde, høyde til kronegrense, eksposisjon , år til stagnasjon i årringsbredde
- Data fra skogbruksplan: Altitud, latitud, alder, bonitet, areal, volum
- Referanse : Et gjennomsnitt av Østlandsskogen

Egenskapskalkulator

- **Egenskapskalkulator utviklet av Silvi Forum AS og Thomas Bajer som er bygd på forskningsresultater fra Norden og egne erfaringer fra ulike prosjekter gjennom 25 år og som er testet i fullskaladrift.**
- **Referanse: Moelven , SCA og Stora Enso**
- **Inndata er robuste målbare kriterier.**
- **Utdata beskriver kvalitetsnøytrale egenskaper m.h.t. tømmerlengde, toppdiameter, volum, kvistvolum – middel og max, antall kvistkranser, friskkvist, avstand mellom kvistkranser, årringsbredde, kjernevedsdiameter og andel, densitet, bruddstyrke (MOR)og elastisitet (MOE)**

Resultater

Kommune	Rotseksjon					Skoglige data				Kledning/Panel	
	DGV cm	Maxkvist mm	Densitet	MOE	MOR	Alder	Bonitet H40	Stam/da	Vol/da	Kledning m ³ /da	%
Molde	26,1	28	371	13093	42	55	21	157	62	17	27%
Surnadal	26,8	33	364	12714	37	48	24	159	72	23	31%
Ørsta	24,6	34	355	12225	34	47	25	140	72	24	32%
Stryn	29,5	28	372	13144	43	63	20	136	70	22	32%
Gloppen	36,1	38	345	11584	29	55	29	110	107	32	29%
Gaular	31,3	37	352	12278	31	50	22	157	92	26	28%
Bremanger	30,1	33	360	12433	36	55	24	122	76	26	34%
Rindal	32,5	40	371	13123	33	80	17	89	59	16	26%
Østlandet	26,0	41	373	13209	32	88	13	76	26	7	27%

Densiteten er en sammenheng mellom sommervedandel og kviststørrelse og forklares 80 % av MOE og MOR

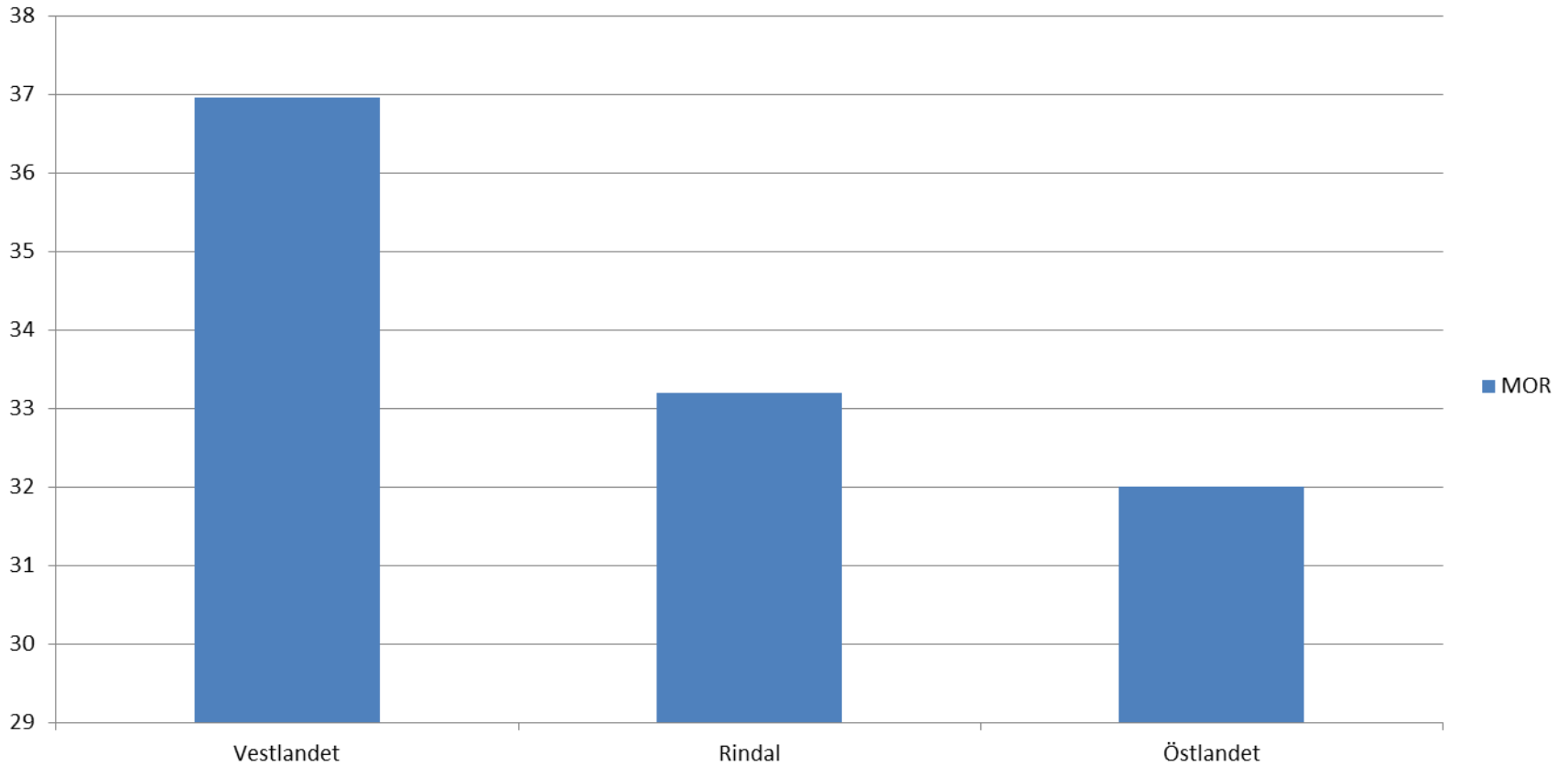
Kledningsandelen er den maksimalt teoretiske andel som finnes uten hensyn til lengdekrav og tvangskapp, og vil i praktisk aptering synke med ca. 8 -10 %

Foreløpige konklusjoner analysen

- Meget gode styrkeegenskaper
- Liten fiberforstyrrelse – god stabilitet
- Høy andel av kledning/friskkvist
- Lite kvaelommer – nesten null
- Høy sagtømmerandel
- God stammeform – liten avsmalning
- En dgk på 28 – 28 cm (gir optimalt utfall av kledning 150mm (som er en sjelden dimensjon))
- Foreløpige resultater tyder på en kraftig underestimering av volum + 60 – 150 %
- Årring stagnasjon ved 50 års totalalder

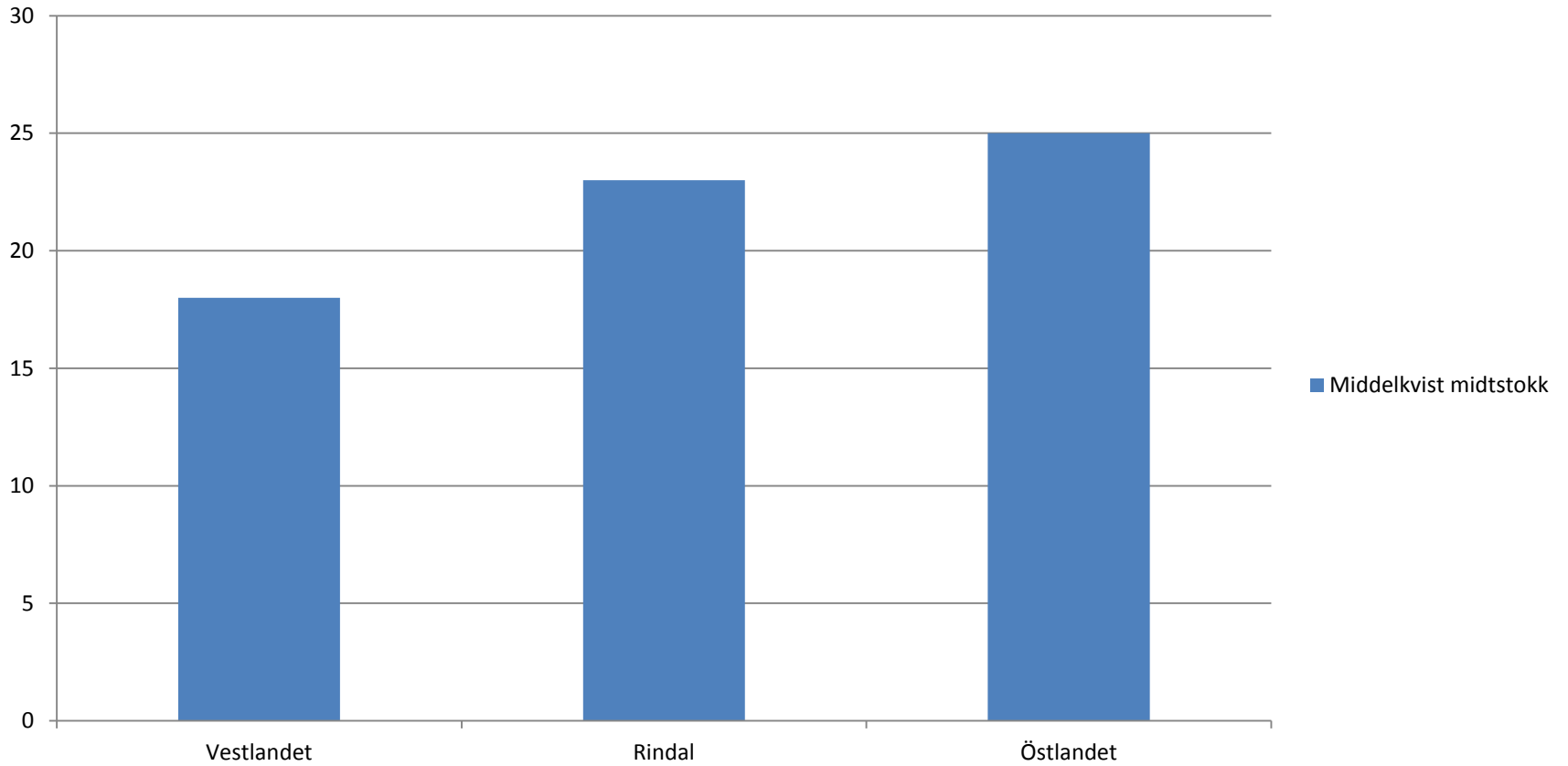
Egenskap; bruddstyrke

Module of Rupture (MOR MPa n/mm² (C-Virke))

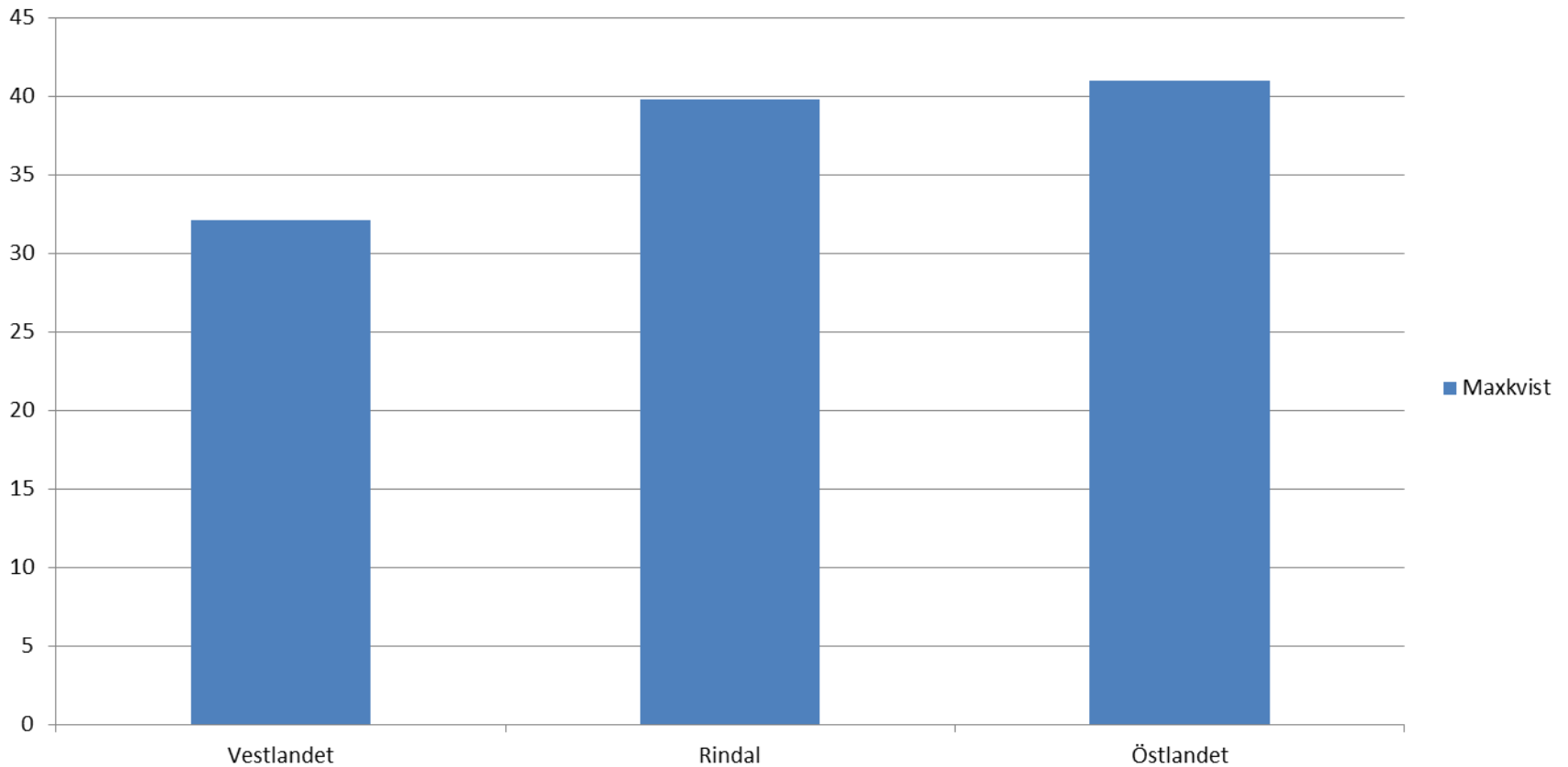
Egenskap; middel kvistdiameter

Middel i mm

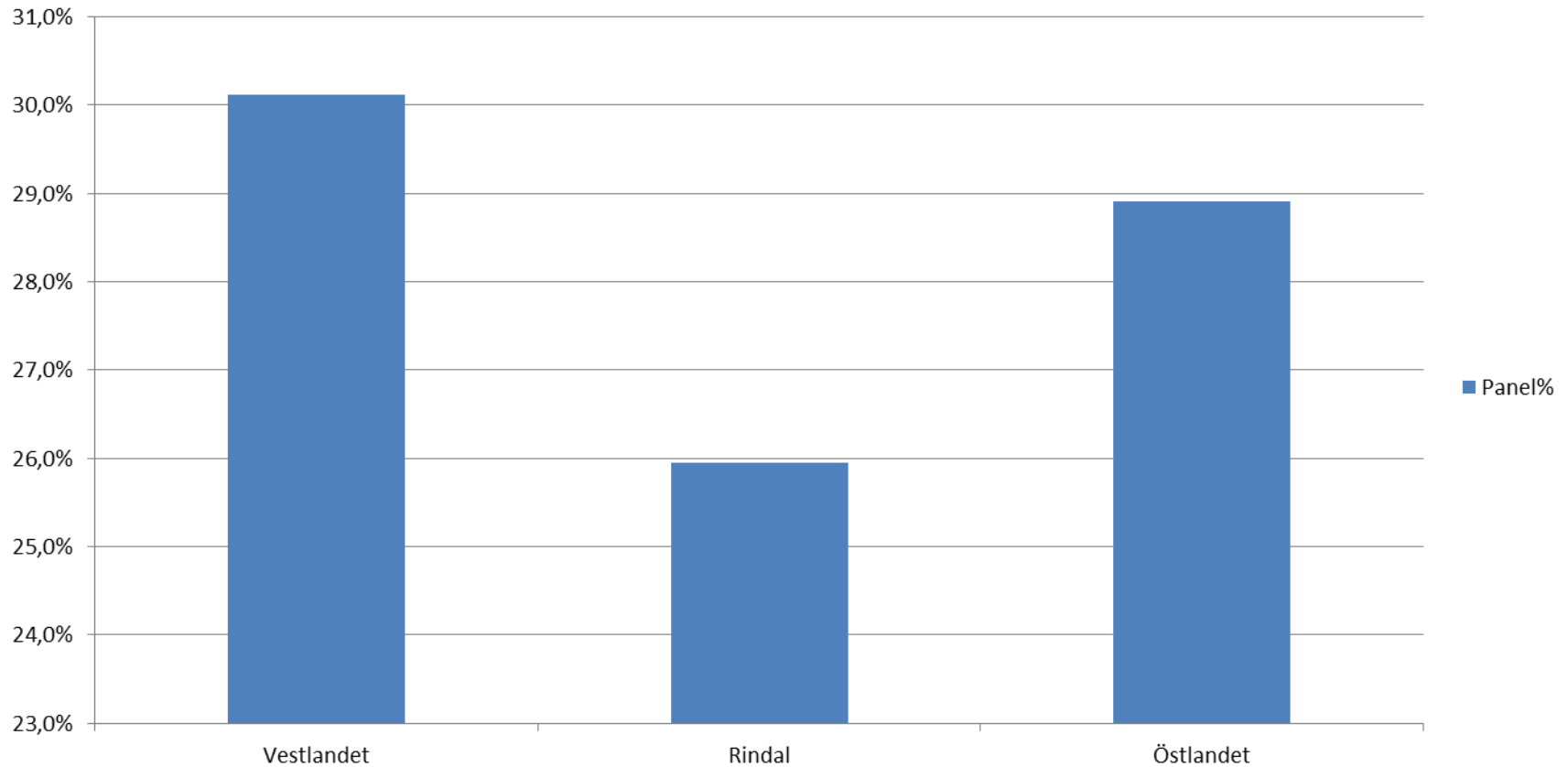
Egenskap; maks kvist

Maxkvist mm

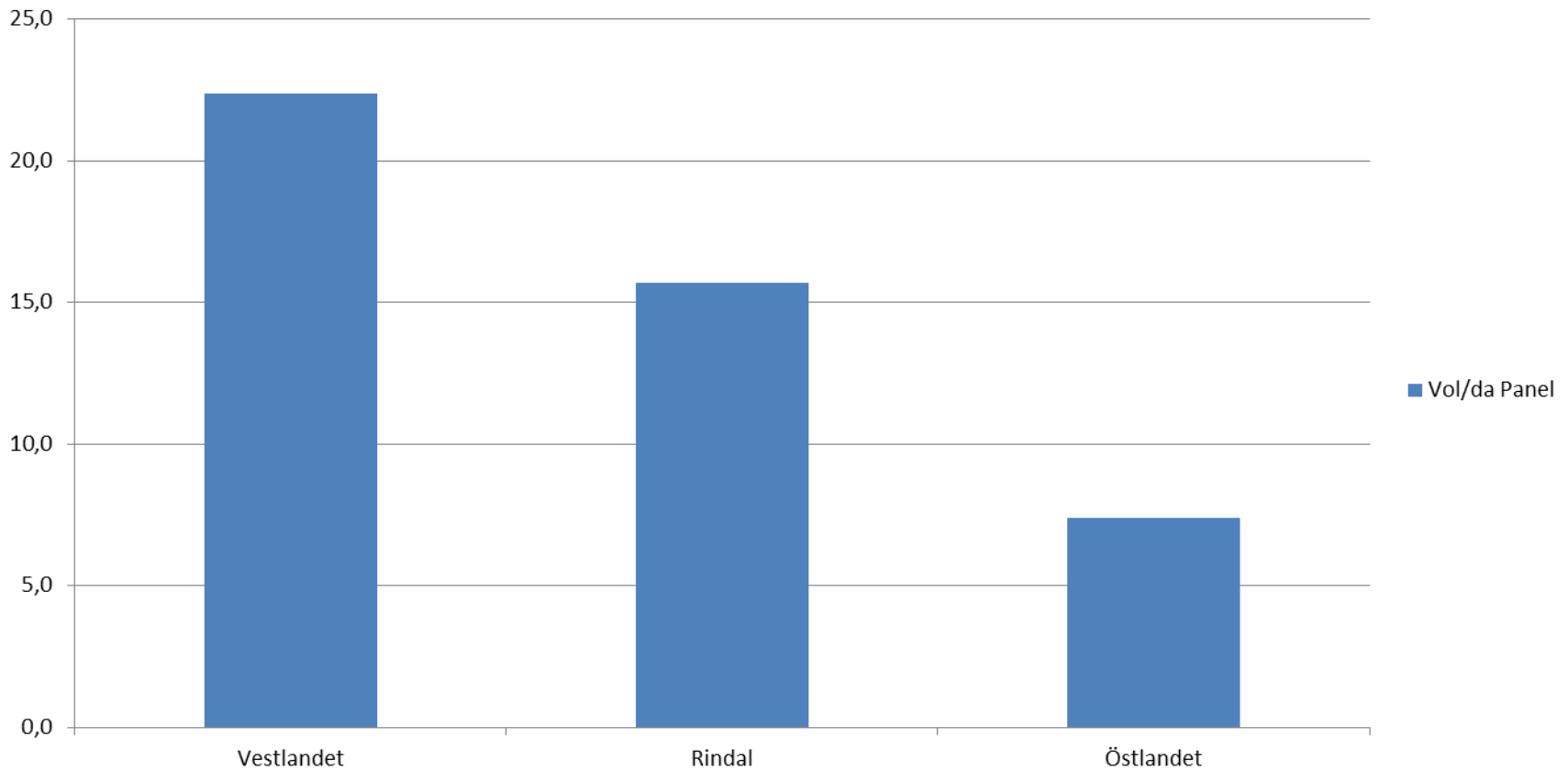
Produkt; Utvendig kledning

Kledningsandel i %

Stående volum av kledningsvirke

Vol m³fub/da - Panel

Densiteten

Tabell 2

	Bestånd		Rotstock					
	DBH	Block Frisk	Längd dm	Diam mm	Blockhöjd mm	Densitet Kg/m ³	MOE Mpa	MOR Mpa
Molde	200	175	49	168	125	447	17469	71
Rindal	200	157	49	167	125	437	16867	68
Molde	230	193	49	193	150	446	17399	63
Rindal	230	172	43	197	150	436	16820	66
Molde	260	210	49	219	150	445	17329	61
Rindal	260	186	49	219	150	435	16772	64
Molde	300	232	40	259	200	443	17237	57
Rindal	300	205	40	258	200	434	16709	62

80 % av densiteten forklares av MOE og MOR

De tre typeskogene

	Kystskogen		Rindal 7 bestand		G14 Østlandet	
	Gj.snitt	Std.avvik	Gj.snitt	Std.avvik		
Areal	14,8		41,0			
Krongrens i % av høyde	60	11	40	1		35
Alder	55	13	80	6		88
DA cm	24,1	3,0	25,2	1,7		20,2
DG cm	25,0	3,1	26,9	1,4		21,5
DGV cm	27,7	3,4	31,5	1,0		26,0
G.fl m ²	68	13	53	8		28
Mstam m ³ sk	0,570	0,146	0,645	0,069		0,394
Mstam m ³ fub	0,492	0,127	0,557	0,060		0,338
Densitet	438	6	433	3		428
Middelhøyde i meter	22,8	1,6	22,7	1,2		20,5
HG	23,2	1,6	23,4	1,2		21,2
HGV	24,2	1,6	25,0	1,2		23,1
Bon H 40	22		16	1,7		14
Bon H40 Plan	20					
Pr. da						
Stammer	142	36	93	12		76

Utynnet – god spredningsevne diameter mindre spredning krone

- Plantet ca 2000 planter pr ha. 1420 pt
- 55 år tot alder
- Fra 29 til 49 % grønn krone andel
- Akslerende selv tynning
- Årringfall ved 45 år tot alder
- Overholdes maks til 75 år tot alder

Utrolig jevne årringer inntil for 5-10 år siden

Generelt liten kvist diameter og jevnt vedbilde. Dette varierer noe

Stamme egenskaper

- Stor friskkvistsylinder og liten kvistdiameter
- Jevn liten avsmaling
- Høyt formpunkt – ca 10 % høyere enn referanser fra Østlandet

SILVINOVA AS

Utvikingselskap for skogbruk - skogindustri

Frisk kvist sylinderen

Friskkvist sylinderen

- Friskkvistsylinderen er 50 % av DBH på Østlandet
- Vestlandsgrana har 60 % friskkvist sylindere
- Mye 150mm frisk plank

Fortrinn Kystgrana

- Høy styrke – C 50 +
- Liten kvist diameter
- Jevnt vedbilde og jevne årringer
- Høy friskkvistandel
- Dobbelt avstand mellom kvistkransene
- «Ingen» kvaelommer
- Lite råte

Hva kan vi bruke skogen til

- Fortrinn; kainært, friskkvist, styrke, dimensjon:
  - **Utv kledning** 150mm og 175mm
  - **Konstruksjonslast** 198mm, høy styrke C50 +
  - **Limtre og massivtre** med større dimensjoner
  - **Emneproduksjon** – vinduer etc
  - **Massevirke – høy densitet**
    - Papir og emballasje
    - Plateprodukter (OSB)
    - Kjemisk og kokt masse
  - **Trebasert isolasjon** (fra begge hovedverdikjeder)
  - **Bioenergi**

TØMMERKAIER

EIDSNES

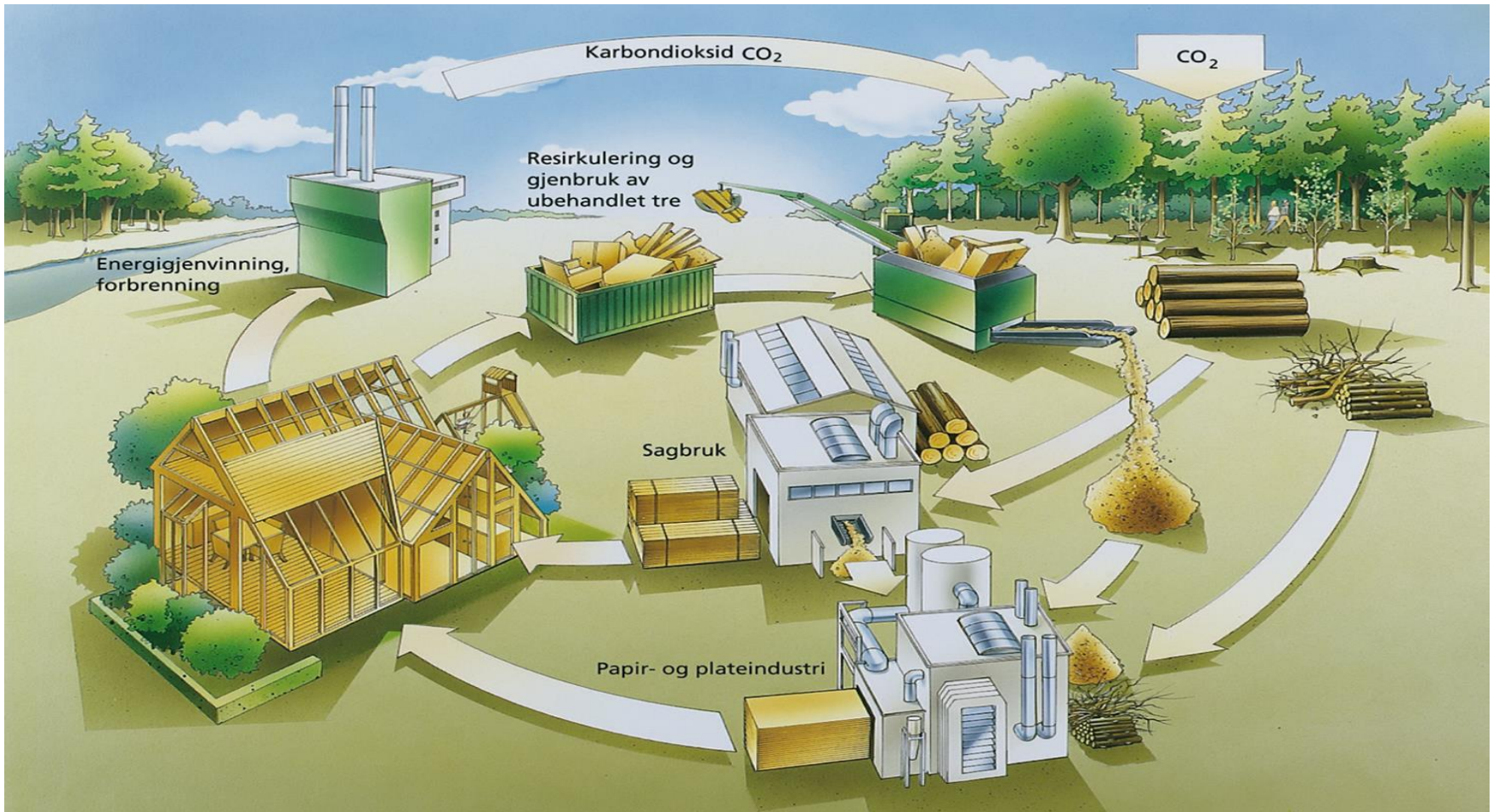
KAUPANGER

Et valg !!

- Skal M&R og S&F bli råvare eksportører eller skal noe av råvaren foredles i regionen ??
  - Hvorfor ikke foredle «indrefiletten»
- Blir man råvareleverandør vil følgende skje:
  - Mindre interesse fra skogeieren om hva dette råstoffet brukes til – mindre identitet
  - Tømmerprisene dårligere pga markedsmakt og ekstra transport kostnader
  - Mindre avvirkning
  - Kollaps av skog og verdier

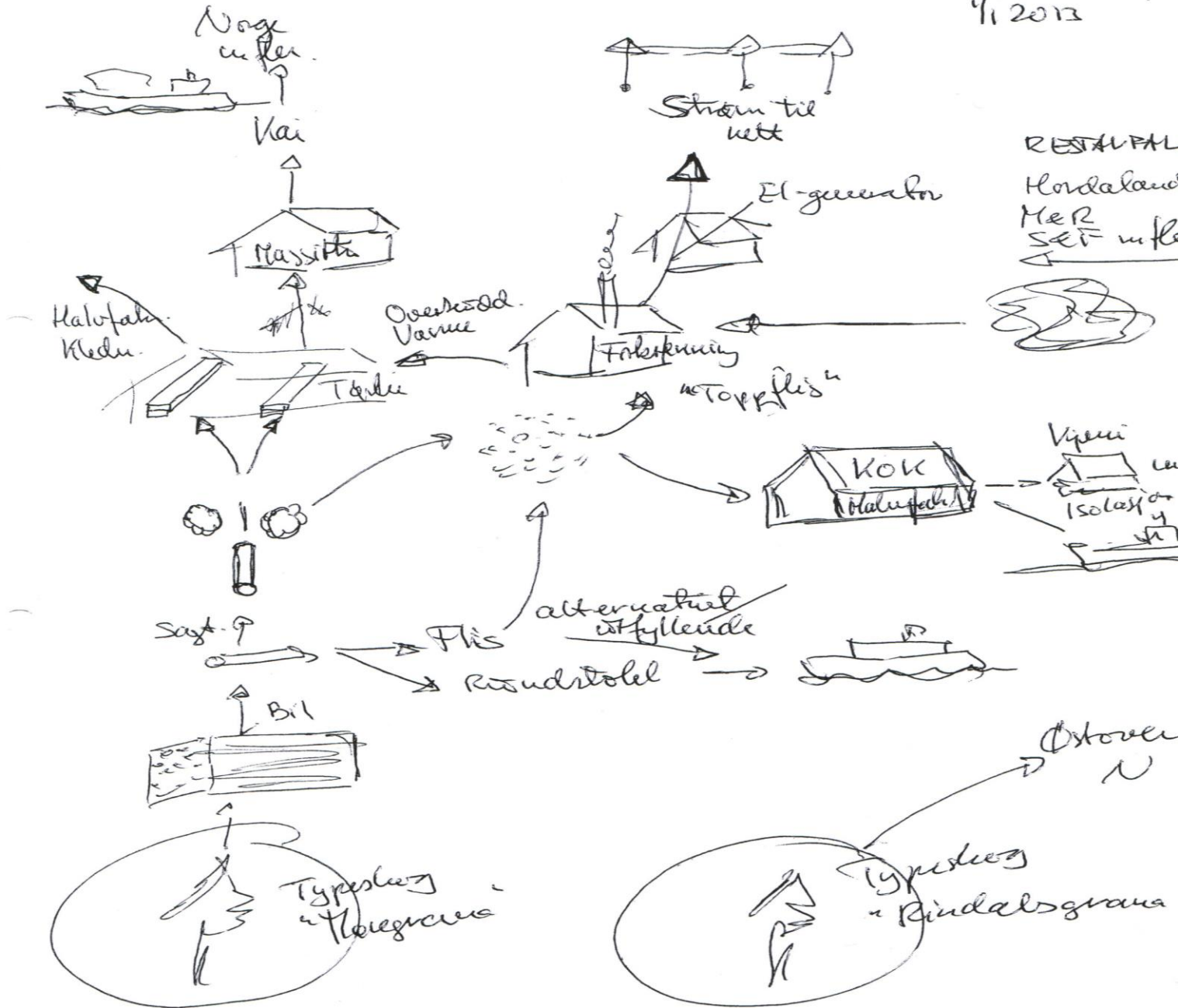
Den gjensidige avhengigheten 'Alt henger sammen med alt'

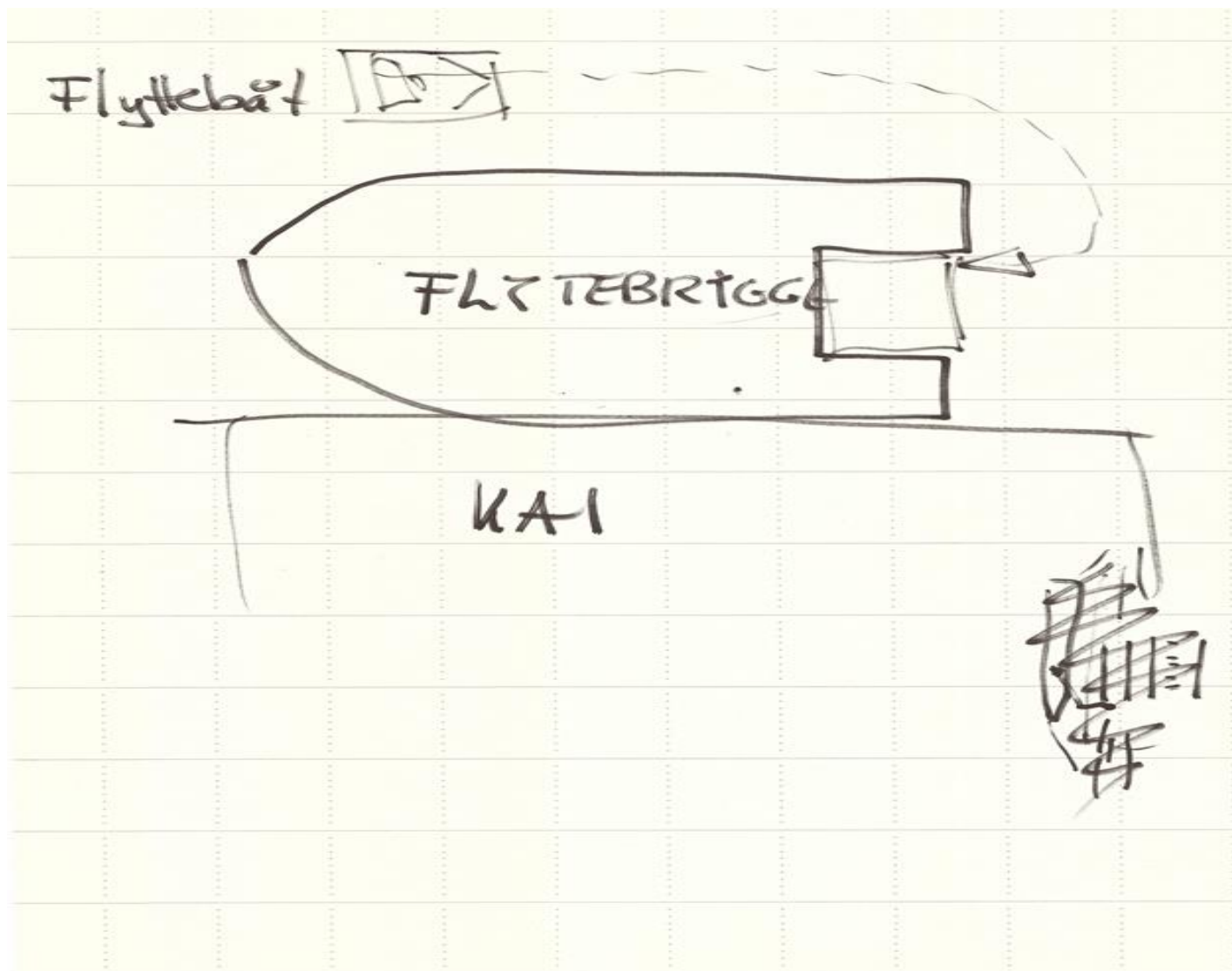
Averøya modellen

- Hafslund vil selge innen april 2013
  - 230 daa opparbeidet tomt med infrastruktur
  - 240 m dypvannskai
  - Pelletsfabrikk – tørker og 10000 kvm bygg
- Muligheter:
  - Samlende terminal med skipp båter – enkle kaier
  - Skjære fileen av sagtømmeret
  - Produsere energi med restavfall til nettet
  - Tørke flis og trelast av overskuddsvarmen
  - Produsere massivtre
  - Første steg fiberkjemi

Stansdalshøyen/Dyren
4/1 2013

En ide; Et kippesystem

Dere velger !! Men noen må gjøre det !!

